40ՐԴ ՏԱՐԻ — ՇԱԲԱԹ 29 ՕԳՈՍՏՈՍ/11 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1909 — ԹԻՒ 1463

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՇԱՀՆԱԶԱՐ

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ
ՊՈՒԼԻՍ, ՊԱՊԸ — ԱԼԻ ՃԱՏՏԷՍԻ
Էպուսսուուլա (Սեփէթճի) փողոց թիւ 38

BUREAUX DU JOURNAL HAÏRENIK
Avenue de la Sublime-Porte rue Eboussuoud No. 38
CONSTANTINOPLE

10 ՓԱՐԱ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ
ՕՐԱԳԻՐ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ համար	300 թիւ.	75 դրչ.	Մէճիտ
» »	150 »	40 »	»
Գաւառներու	300 »	100 »	»
»	150 »	50 »	»
Օտար երկիր	300 »	25 ֆրանք	
Ռուսիա	300 »	10 րուպլի	

(Միւս պայմանները տեսնել 4րդ երեսը)
Խմբագրութեան ուղղուած նամակ կամ պատ. գրութիւն
առ չի դարձուիր։

درعلیه باب عالی جاده‌سنده ابوالسعود سوقاغی نومرو ۳۸
غزته‌سی اداره‌سنه «هیرینك»

10 ՓԱՐԱ

ՄԱՀՄԵՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՒԱՐԱՌՈՒԹԵԱՆ ՈՁԻՈՅՆ ԴԷՄ
ՕՐԻՆԴ ՄԸ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Հին առեղը, պատերազմը ապրե-լու միջոց մըն էր։ պատերազմով ձեռք կը բերէին ուտեստ, հագուստ, բնակարան և կին։ Պատերազմը ուղղեալ էր ոչ թէ միայն պետու-թեան մը դէմ, այլ այդ պետու-թեան հավանին տակ ապրող ան-հատներուն։ Յաղթութիւնը կը տար-ուէր թէ՛ թշնամի կառավարութեան վրայ և թէ՛ անոր ժողովուրդին ալ։ Յաղթող պետութիւնը կը չնչուէր, անոր ժողովուրդն ալ՝ մալովին և դոյզ՝ մասնակուտը կ'ըլլար յաղթողին կը-ցերուն և ընչաքաղցութեան։ Հզօ-րագունին իրաւունքը, այնպէս ինչ-պէս կիրարկուեցաւ երկար դարեր բոլոր ժողովուրդներէն, արդեօք չափ ու սահման մը ունի՞ր։ Անշ-նորհին։ Պատերազմը չարդ մըն էր անխնայ, մինչեւ զղնելու, սպան-նելու այժին սպառումը։ Յաղթու-թիւնը՝ թալանն ու կողոպտան էր ամէն բանի, հողին, հունձքին, տա-ւարին, մարդուն։ Ո՛չ տարիքը, ո՛չ սեռը չնորհք կը գտնար յաղ-թողէն։ Էն սրբազնագործը էակը՝ մանուկը՝ մօրը հետ կը խողխողուէր։ Կիւլումը, կուսապղծութիւնը սովո-րութիւն էին։

* * *

Այս հին բարբարոսական յղա-յումը մահմետականներուն մոքին ու սրտին ալքը աւանդ մնացած կը կենայ տակաւին։ Անոնք, Սուլթան-Համիտի օրով և Կիլիկիայի մէջ, ցոյց տուին թէ իրենք այնպէ՛ս կը նա-յին թշնամի մը վրայ, ինչպէս իրենց նախնիքը ասկէ 5-600 տարի առաջ։ Վերեւ թուարկուած բոլոր յոռե-թիւնները, բոլոր վայրագութիւն-ները մի առ մի կատարուեցան Հա-յոց վրայ, 16 տարիէ ի վեր։

Եւ սակայն, այս յղացումը վա-զուց ի վեր արդէն ամէն երկրի մէջ կրած է բարեշրջում մը, մեղ-մացում մը։ Եթէ պատերազմը հարկ մըն է, դէթ աւելորդ վայ-րագութիւնները, աւելորդ անգը-թութիւնները պէտք է զանց առ-նուին։ Այսօր թշնամի մը վիրաւո-րելու կամ սպանելուս հղօրագու-նին իրաւունքը հիմնուած է թշնա-միին մեղի դէմ ըրած ընդդիմա-թիւնը յաղթահարելու կամ զայն ետ մղելու իրաւունքին վրայ։ Վը-տանգաւոր բանը ոչ թէ թշնամի կոչուածն է, այլ անոր հանած ընդ-դիմութիւնը։ Բնական օրէնքն իսկ, որ մարդկային խղճին ընդհանուր արձագանգն է, չի՛ պատուիրեր միթէ մեզ չվիրաւորել, չսպան-նել զանոնք որ անձամբ կռիւի չեն մասնակցիր։

Հիմա, մենք Հայերս, կրնա՞նք յիշել վայր մը ուր, Ջարսի առեն, մեր խեղճ փոքրիկները ու իրենց մայրերը խնայուած ըլլան։ Վերապ-րողներ եթէ կան, այն ալ բախ-տով մըն էր և կամ որովհետեւ դահիճներուն բազուկները պար-տասած էին, և ոչ թէ որովհետեւ վերոյիշեալ բնական օրէնքը մահ-մետականներէն ընդունուած էր։

Ընդհակառակը ապացոյցներ տուին թէ իրենք այդ բնական օրէնքը՝ որ այսօր գրեթէ և դաշնադրական կանոն մըն է պետութիւնե-թիւն բացուած քաղաքական պա-տերազմներու մէջ, ո՛չ կուզեն և ո՛չ ալ կրնան յարգել ապատամբ կարծուած Հայերուն նկատմամբ։ Իրենց համար կիներու և մանուկ-ներու խողխողումը օրինաւոր բան մըն է։ Այս է իրենց մտայնու-թիւնը, որուն դէմ եթէ միահա-մուռ չի բողքենք, երբեք անոնք ալ պէտքը չպիտի զգան զայն փո-խելու։ Եւ սակայն այդ մտայնու-թիւնը պէտք է որ փոխուի այս քաղաքակրթեալ քսաներորդ դա-րուն մէջ։

* * *

Բայց ինչ որ և ոչ մէկ տեսա-կէտով արդարանալի է այս գա-րուս մէջ՝ մահմետականներուն ա-ւարառութեան սովորութիւնն է։ Անշուշտ, պատմաբանօրէն, այդ բարքերն իրենց բացատրութիւնը կը գտնեն։ Այմէկքս ալ գիտենք թէ ինչ եղած է միշտ Տաճկական պետութեան նկարագիրը։ Հռով-մայեցիներուն և այսօրուան Անգ-լիացիներուն հետ նմանութիւն մը երբեք չունեցան իրենց ահագին տարածման երեւոյթին մէջ։ Աւա-ռառութիւնը գրեթէ միշտ նպա-տակն է եղած Եւրոպական տէրու-թիւններուն, որոնք վատաժեցած, նիհարցած մարմին-ներն գիրցնելու համար, պատե-րազմ մը կը պայթեցնէին մերթա-կայ ազգերը թալանելու համար։ Այս դրութեան հետեւանքովն է որ Թուրքերն ուր որ գացին՝ վաչ-կատուներուն նման ապրեցան։

Սակայն այսօր, պատերազմի մը նպատակն այլեւս անհատական թա-լան ու կողոպուտը չէ և չի կրնար ըլլալ։ Գերմանացիք երբ 1870ին Ֆրանսա արշաւեցին, չգտնուեցաւ Գերմանացի զինուոր մը որ Ֆրան-սացի բնակչի մը դոյգերը թալա-նէ։ Նարուանակ 16 տարիէ ի վեր Թուրքերը որպէս թէ ապատամբ Հայերու հետ պատերազմի բռնուած՝ կը կողոպտեն ու կը թալէն զա-նոնք պատերազմական կանոնի մը համեմատ, որ այլեւս բարբարոս-ներու կանոնն է։ Կիլիկիայի մէջ մահմետականներուն գործած ա-ւարառութիւնն իր նմանը չունի պատմութեան մէջ, և որ չի թուիր սակայն սարսած ըլլալ մեր Իսլամ մտայնութիւնը ոչ խիղճն, ոչ ալ բանա-կանութիւնը։

* * *

Այսպիսի հոգեյոյզ և մռայլ վի-ճակի մը առջեւ, Հայերուս պարտքն է Աստուծոյ խնդիրը մեզ առիթ ընել, ինչպէս արդէն քանիցս գրե-ցինք, Թուրք մտայնութիւնը վերկելու այս աւարառութեան կարծեցեալ իրաւունքէն որուն կուրօրէն կը հաւատայ։ Սրբազան Պատրիարքին վղին պարտքերէն մէկն է պահան-ջել նաեւ, որ կառավարութիւնը օ-րինագիծ մը պատրաստէ որով աւա-ռառութիւնը ապօրէն հռչակուի և բոլոր քաղաքը, գաւառն ու կեդ-րոնական կառավարութիւնն համե-րաշխաբար պարտաւոր ըլլան հա-տուցանել թալանուած քնակչի մը բոլոր վնասները, ո՛վ ալ ըլլայ վը-նասուածը, ո՛վ որ ալ ըլլան աւարա-ռուները, իսլամ, քրիստոնեայ, ան-խտրաբար։ Եւ, կ'աւելցնենք, որ երբ քաղքի մը իսլամ ժողովուրդը լաւ համոզուած ըլլայ որ թալանի պարագային իրենք ամէնքն ալ հաւ-մերաչխաբար պիտի տուժեն, ո՛չ միւթֆիներուն ո՛չ ալ էշրաֆին թե-լադրութեանց կը հպատակի զնոր նորէն չարդելու։ Էշրաֆն ինքն իսկ չպիտի դրդռե տպէտները մեզի դէմ, գիտնալով որ ինքն ալ պիտի տուժէ յետոյ։

Բանի Թուրքի հետ որ չարդե-րու մասին խօսեցանք, միշտ սա խօս-քը լսեցինք։ —Դպրոցներով ամէն բանի առվեր կ'առնուի։ Դեռ մէ-կու մը չհանդիպեցանք որ գաւառի էշրաֆը այսպիսի օրէնքի մը են-թարկել ուզելու չպիտ բարենորոգ-չական ոգի մը ցոյց տայ։

Մենք Հայերս այս ոգին ցոյց տալու ենք, և Ս. Պատրիարքն, որ պետական օրէնքով Հայ ժողովուր-դին և կառավարութեան միջև միջ-նորդ մըն է, կրնայ և պէտք է որ այս ընդհանուր տգիտական Դահլիճին յայտնի և համապատաս-խան օրէնքի մը պատրաստութիւնը պահանջէ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ
ԵՐԿՈՒ ԱՌԱԿ ԲԱՍՏՐՄԱՃԵԱՆ ԷՖԷՆԴիին ՀԱՄԱՐ

... Գիւղին մէջ, երկու հարազատ եղբայրներ, երկուորեակ, ժառանգա-կան հնչին անհամաձայնութեան մը ե-րեսէն ամբողջ հարատեւութիւնին դա-տարան փոխադրելէ ու... յարդի վը-րայ նամելէ վերջ, յամառօրէն իրենց խեղճութիւնը քաչկռտելէն, քէն ու ո-խով և առերեսամբ անուշուած։

Գիւղացին արհամարհոտ անկարը գիրենք անտարբեր ձգած էր մինչև կեանքերնուն վերջը։

—«Չե՛, երկու հատասար մասի պի-տի բաժնուի,» ըսած էր փոքրը..., ու Թոգաթի լճկերին ճիշդ մէջտեղէն կոտած, տարբեր երկու պատուհանէ դուրս չպրտած էին... աղանոցը, ար-ժանացնելով զոյգ չունեցող լամբարի մը բաղդին։

Ս՛չ հետ է ըմբռնել այս երկուոր-եակ զոյգին... եղբայրական յարաբե-րութիւնները, ու երեւակայել սէրեր-նին... ծնելէ առաջ։

Զուարճախօս գիւղացին հետաքր-քրութեամբ կը պատմէր այս երկուոր-եակին նետրէ սարքեր...։

Իրենց մօրը արգանդէն երկու ամիս առաջ գուբս գալու աճապարանքին, պատճառ գարձած էին խեղճ կինոջը մահուան ու իրենք ապրած՝ կռիւներն չարունակելու համար լոյս աչքով ալ։

Այցելութիւններ, բարև, ձեռն-չփոխանակելէն ի վար, իրարու երես նայելու իսկ չէին ախորժեր, կարծես միմեանց սպրնային ապերութիւննե-րուն վաղուց ականատես եղած ըլլա-նուն համար։

Անկարելի էր որ մէկ փողոցի մէջ իրարու հանդիպէլեին։ Հեռուէն գլուխ տեսնելնուն, անմիջապէս պիտի փոխե-լին իրենց ճամբան, և կամ ըթովընտի փողոց մը պիտի մանէին, բարեւելու հարկին մէջ չգտնուելու համար։

Երկուորեակներէն մին ժամէն դուրս չելած, միւսը չէր մաներ։

Մ'կրաութեան օրերնին միայն, անգա-նին առջեւ միասին գտնուած և իրենց աղմուկ պռոշտութիւններով ժամերգու-թիւնը խանգարած էին։

Գիւղային արդէն վարժուած այս արատաւորութիւններուն, այլ ևս չէր հետաքրքրուեր իսկ անոնցմով։

Ժամանակ մը վերջ սակայն, գիւ-ղը գլուխ-գլուխ նշմարուեր գոյգով, ու այս անգամ կը խօսէին տարբեր, բոլո-րովին տարբեր ոճով մը։

Ի՞նչ պատահած էր արդեօք։

Աջլինեկ եղբայրը, մեծ - փողոցին հրապարակին վրայ կը տեսնէ որ, իր վիքթը օտարին անարգանքին ու ծեծին նշանակ դարձած՝ օգնութեան կը կա-րօտի։

Թևերը սոխատած, կը յարձակի այ-ղպէին վրայ, կը զգեստէ զայն ու ա-նոր օձիքը եղբօրը ափին մէջ գրած՝ ա-նոր ականջն ի վար կը փափայ հպիւ-լեալ ձայնով մը. «Ելբա՛յ, կռիւնիս կռիւ դարձնալ», ու կը հեռանայ յաղ-թական, աւանդ անգամ մը իսկ հոխո դառնալ նայելու...։

* * *

Ուրիշ երկուորեակ մը՝ (քանի որ խնդիրը երկուորեակներու վրայ է) մեծ-ցած Պոլիս կուգան, ու կ'իջևանեն իրենց բոլոր հայրենակիցներուն օթեւան-խանը։

Առանց մէջ ալ, ես ու դուն, մեծի փոքրի, առաջնութեան պայքարը ծը-ծունդ առած էր՝ նախ խոսքի, և ապա ակռայանի կերպով։

Արհեստին ու խօսքին մէջ ճարպիկը լռեցուցած էր միւս կողմը, և զայն հարկադրած ընդունելու մեծին հմայքն ու քմայքները։ Պզտիկը՝ կերակուրները կ'եփէր պարապ պահերուն և դուրսի յանձնարարութիւնները կը կատարէր՝ անխօս, համակերպած։

Մեծը, արուեստական հովերով, դի-տողութիւններ ընելու մարմաջէն բըռ-նուած՝ կը տրամադիր միայն։

Կերակուրը սեղան բերուելուն՝ ան-պատճառ դիտողութիւն մը ունէր ընե-լիք։ «Անկի է», կ'ըսէր, ու կ'աղէր կե-րակուրը. «աղի է» կ'ըսէր, ու ձեռքովը սկսաք մէկդի կը հրէր։

Ինք պիտի նետէր կերակուրին պըղ-պիղը, ինք պիտի քամէր, ուռուցիկ չարժուներով, բբլինգով եփուած ա-պուրին լեմոնը։

Մեծին այս ընթացքը վերջապէս տա-ղի տուաւ... փոքրին պահած լռու-թիւնը խզելու։

Պզտիկ եղբայրը, պղտած ակնարկ մը յառեցուց մեծին աչքերուն մէջ, զայ-րոյթի մեղմ բառեր համարձակեցաւ ա-ռատանել կրճատ ակռաներուն մէջէն, երբ մեծը, յաղթական, չորպային լե-զուն կը քամէր.— «Ալ հերի՛ք եղաւ, հերի՛ք. մինչեւ հիմա այսքան համբե-րեցի, ա՛լ չպիտ անցաւ, եղա՛ր, այս քու ըրածներուդ. ա՛լ չխօսիմ ըսի, ամեն անգամ որ ապուր ուտեմ, լեմոնը միայն ու աղիդ կը սխմես. ըսի՛, եղ-բայր, արդարութի՛ւն է այս...։

«Ա՛լ բաւական է, վերջապես խօսե-ցուցիր» կ'ըսէ, ու վիզէն բroսքիան հանելով, խանութին ետին կը նետէ, ու կը հեռանայ...։

* * *

Գիւղի հորիզոնէն քաղաքական հո-րիզոնը անցնելը այս պահուս մեծ դէպ-ուարութիւն մը չի ներկայացներ։

Երեսփոխան Բասրմաճեան էֆ.ին, երկարատեւ համբերութենէ մը յետոյ, հայ պատուական նախարար նորա-տուկեան էֆ.ի դէմ լեզու ելլալը՝ յիշեալ գիւղացի երկու զոյգ եղբայր-ներուն երկու տարբեր դիրքերու առկա-ռներն յիշեցուց ինծի։

Մեր երկրի ժողովուրդը առակ-ները երկու պատճառով կը յիշէ. մէկ մը՝ առակին մէջ պատահած դէպքը ճիշտ ու ճիշտ նմանելուն համար օրուան կամ վայրկեանին խօսակցութեան նիւթը կազմող նոր դէպքին հետ, և այս պա-րագային՝ առակը գլուսանքի համար է միայն...

Մէյ մըն ալ՝ զայն հակադրելու համար ներկային հետ, և այս պարագային՝ ա-ռակը քարոյացնելու կը ծառայէ...։

Այսպէս ալ, հիմա, աչքի առջեւ բերելով Նորատունկեան-Թանիէլ գոտե-մարտին պահուն՝ Բասրմաճեան, էֆէն-տիէն առ Նորատունկեան արուած ճար-տար(ագիտական) կնդը, և միւս կողմէն յիշելով մեր առջեւի պատմութեան մէջ նկարագրուած երկու ոսոխ եղբայր-ներէն մէկուն ասպետական օգնու-թիւնն առ վտանգի մէջ գտնուող իր եղբայրը,— կ'ըսենք երջրումի Հայ Մէջլուսին։

—Մա՛րդն ալ առա՛նկ կ'ըլլայ, եղ-բա՛յրն ալ...։

Այսպէս, գործելով, եթէ բազդա-տութիւն մը ընենք երկրորդ պատ-մութեան հերոսներուն և... ներոս Բասրմաճեան ու Նորատունկեան էֆէնտիներու դիրքին միջև, անպի-տի չըսենք։

—Ահա՛ եղբայր մը որ երկա՛ր տարի համբերեց ի նպաստ եղբօր ետին կանգնելու, ու օր մըն ալ պատճկացեր է երբ ան «լիմոնը իր ապուրին մէջ կը քամէր միայն»...։ Մինչդեռ դուք, Բասրմաճեան էֆէնտի, տեղացը ձեր եղբօր գլուխը անցուցիք ա՛ր մինչեւ ուր ան «լեմոնը կը քամէր ձեր ապու-րին մէջ»... ու ճիշդ այդ պատճառաւ ալ, —այսինքն ձեր դործը չյաջողցնել աչխատելուն պատճառաւ— ենթարկը-ուած էք չարձակումներու...։

... Ա՛հ, լսեցէ՛ք, լսեցէ՛ք մեր գեղջկական առակներուն բարոյակա-նը, ո՛վ հերոս-ճարտարագէտ-երեսփո-խան Բասրմաճեան էֆէնտի...։

Մել-Աս

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԻ
ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ ՆԻՍՏԸ

Երեք ժամուան խորհրդակցութիւն մը.— Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարականին բուն պատ-ճառը.—Հրաժարագրին բնագիրը։

Ինչպէս ծանուցած էինք, երէկ առտու Խառն Ժողովը արտասովոր կերպով գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Ազգային Երեսփ. Ժողովարանը։ Բաց է Կրօն. և Քաղ. Ժողովնե-րու անդամներէն՝ ներկայ էին Նաեւ Մայր Դիւանի կողմէ Մինաս Չերազ, Հրանտ Ասատուր, Տօքթ. Թորգոմեան և Հայկ Թօճասարեան էֆէնտիները։ Ժողովը որ ժամը 2 ու կէսին սկսաւ, երեք ժամ տե-ւեց և միմիայն խորհրդակցեցաւ Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարականին խնդրոյն վրայ։ Այս խորհրդակցու-թեան եղրակացութիւնը եղաւ հաստատել թէ Նորին Սրբազ-նութեան պաշտօնէն հրաժարելը մանաւանդ պաշտօնէն Ամենաբարձր Ատեանին դատապար-տեալ հինգ ազգայիններու խնդրին չէր վերաբերեր, ինչպէս թիւրի-մացութեամբ մամուլի մէջ այնպէս մեկնուած էր, և ո՛չ ազգայնական հանգամանք մը ունէր, այլ միայն և առհասարակ առանց ազգի խորոզութեան, ամէն ամբաս-տանութիւններու համար բացարձակ կերպով արդարութեան և օրէնքի գործադրութեան հարցն էր. բան մը զոր Օսմանցիութեան և Օսման-եան հայրենիքի չահը հրամայողա-բար կը պահանջէր։ Հետեւաբար Ժողովը որոշեց ամէն թիւրիմա-ցութիւնները բառնալու համար Ն. Բարձր Սրբազնութեան հրաժարա-գիրը հրատարակութեան տալ։

Խառն Ժողովը կ'առաջնորդուի այն համոզումով որ Սրբազան Պատրիարքի հրաժարականը Սահ-մանադրական կառավարութեան դժուարութիւններ, բարդութիւն-ներ ստեղծելէ աւելի՝ պիտի դիւ-րացնէ Կառավարութեան արդա-րամտութիւնը ի կատար ածելու։

Ահաւասիկ Ս. Պատրիարք Հօր հրաժարագիրը որ ուղղակի Մեծ Եպարքոսին ուղղուած է։

«Ատանայի աղէտին իսկութիւ-նը Օսմանեան Կառավարութեան կողմէ ճշդուելէ ետք, երբ կը սպա-սէինք որ նախկին ընտրութիւններու բերմունքով և կոչնակալութեամբ կատարուած քննութեան վրայ հիմ-նուելով Զինուորական Ատեաններէ արձակուած վճիռները սրբագրելու և այս ղարհուրելի աղէտը կազ-մակերպողները ըստ իրական դատավարութեամբ մը դատելու և պատժելու միջոցները ձեռք պի-տի առնուին, սակայն անհնար ե-ղաւ մեղի Օսմ. Կառավարութեան կողմանէ հրատարակուած յայտա-գրին բնական հետեւութիւնները իրականացած տեսնել, և ընդհա-կառակը արդարութեան և օրինա-կան ամենաբացայայտ սկզբունքնե-րու հակառակ կերպով արուած վերոյիշեալ վճիռները գործադրելու ձեռնարկուեցաւ։

«Իրաց այս վիճակը օսմ. տար-բերուն ամէնէն հաւատարիմը եղող Հայերուն բոլորովին յուսահատու-թեանը պատճառ եղաւ և այս պայմաններուն մէջ իմ պաշտօնա-վարութիւնս չարունակելը բոլորո-վին դժուարացաւ։ Ուստի կը խնդ-րեմ Ձեր Բարձրութենէն որ բա-ցահայտ կերպով Ձեր Բարձրութիւնն ալ հաճի հրաժարագիրս զոր մատու-ցանելու հարկադրուած եմ»։

** Ատանայի նախկին պատուիրակ Տ. Դէորգ վրդ. Սալմանեան և Սար-գիս էֆ. Սուէն եկած էին Ժողո-վին մատուցանելու՝ Ատանայի չարդերուն մասին իրենց պատրաս-տած տեղեկագրին Դ.րդ պրակը։

Խառն Ժողովը որոշեց յառա-ջիկայ երեքշաբթի օր կրկին նիստ գումարել, իսկ Ազգային Ժողովի նիստը տեղի պիտի ունենայ ուր-բաթ օր, ինչպէս նախապէս որո-շուած էր։

ԱՏԱՆԱՅԻ ԱՂԷՏԸ
ԵՒ
ՀԱՅՈՑ ՍՈՒԳԸ

«Իվնինկ Բոսդ»ը կ'ըսէ թէ հաղաթին կեսը կուլար՝ երբ միւս կեսը Սահմանադրու-թեան տարեդարձը կը տօնէր։ — Կը տեսնէ Հայոց անմեղութիւնը եւ կուտայ Հայոց պահանջները.— Կը բացատրէ թէ Հայերն ընդ-դէմ գաշինն ինչո՞ւ չմաս-նակցեցան։

Նիւ Եորքի Իվնինկ Բոսքը իր Օ-գոստոս 21 թիւով կը հրատարակէ իր Պոլսի Թղթակցին մէկ երկար և չահ-կան յօդուածը, ուր յատակօրէն երե-ւան բերուած է այն հոգեկան վիճակը որ Հայ ազգը ցուցուց Սահմանադրու-թեան տարեդարձին օրը։ Հոս թարգ-մանաբար առաջ կը բերենք այս յօդ-ուածին միայն մէկ մասը։

Իվնինկ Բոսքի Թղթակիցը կը դրէ, «Թուրքերը երկու տօնական առիթներու համար բէժիմի հաստատութեան առա-ջին տարեդարձը։ Քաղաքին կէսը տե-գի մէջ էր, Ատանայի ողբերգութեան յիշատակը թարմ ըլլալով իրենց յիշո-ղութեան մէջ։ Բրիտանացիները իրենց եկեղեցիներուն մէջ Կիլիկիոյ հալած-ուածներուն ու կոտրուածներուն համար ազաչանքներ կատարեցին։ Փողոցները անհամար բազմութեամբ մը լեցուած էին, Իսլամ ու Հրեայ տուները զար-դարուած էին դրօշակներով ու ծաղիկ-ներով, եաւաշլնի աղաղակները կրկին կը լսուէին, սակայն այս չամենը ոչինչ էր բաղդատելով տարի մը առաջ առա-ջին յեղափոխութեան հետեւող ցոյցե-րուն ու ոգեւորութեանց, երբ մզկիթ-ներ ու քահանաներ քով քովի կ'երե-թային և Թուրքերը, Հայերն ու Հոյ-ները իրարու հետ կը գրկախառնուէին փողոցներու մէջ։ Ժամանակները փոխ-ուած են և վատահութիւնը խախտուած։

«Շաբաթներէ ի վեր Թուրքերը, մանաւանդ Մուսլիման և Ցառաջ-դիմութեան քօմիթէի անդամները, կը փորձէին համոզել Ցոյները և Հայերը ազգային ոճերն մոռնալու։ Թուրք լրագիրները «յանկարծ» փոխեցին լե-զուն վերաբերմունքը դէպի Հայերը։ Կիլիկիոյ մէջ գործուած ահաւոր ոճիր-ներն մասին խմբագրականներ հրատա-րակելէն, ընդունելով պատասխանա-տուութիւնը, փոխանակ Բրիտանական-բոլ վրայ ձգելու. զայն, ինչպէս կ'ը-նէին մինչև վերջերս։ Բարլամենթը 500 հազար ոսկի քուէարկեց ի նպաստ Ա-տանայի։ Քանի մը դվսաւոր զրգռիչ-ներ ձերբակալուեցան ի զարմանս բո-լորին և Ատանայի պատերազմական ա-տեանին նոր նախագահ մը նշանակուե-ցաւ։

«Սակայն ոչինչ կրցաւ համոզել Հա-յերը թէ արդարութիւնը թագաւորած է Թուրքիոյ մէջ։ Հայոց Պատրիարքն ու Ազգային Ժողովը պատճառաբանեալ յիշատակագիրներ տուին, պահանջկոտ Ատանայի կոտորածին առաջնորդներուն անմիջական պատժուելուը, խռովութեանց առեն Հայոց վնասուած տուներուն վե-րաշինումը, կառավարութեան կողմէ

ԱՅԳԱԿՈՏՈՒԹԻՒՆ

ՂՈՏ ՎԱՅԵՂԵՑՒՈՅ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՊԱՏ

ՈՒՄԵՄ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀՈՎ

ՅԱՂՈՒՎԱԾՎԱՅՍՎՈՑ ՂԱՃՈՒՈՅ

Փ

Ուրեմն, ինչպէս տեսանք, ինչպէս ապացուցինք, ինչպէս հաստատեցինք, ինչպէս ամր

Էսքիշեհիր կուսակալ՝ Սելանիկի մաքսային տեսուչ Հաճի Սաիլ պէյ։

Իզմիտի կառավարիչ՝ Կեսարիայի կառավարիչ Ճէմալ պէյ։

Կեսարիայի կառավարիչ՝ Շամ Թափպուլուսի կառավարիչ Մուհամմէտ պէյ։

Շամ Թարապլուսի կառավարիչ՝ Լազղիյեի կուսակալ Աքիֆ պէյ։

Լազղիյեի կառավարիչ՝ Կիւմիւշխանէյի կառավարիչ Ճէմալ պէյ։

Կիւմիւշխանէի կառավարիչ՝ Տրապիզոնի նախորդ կուսակալ օգնական Սէլիմ Մուսա էֆ։

Սազղըլի կառավարիչ՝ Մուշի կառավարիչ Մահիր պէյ։

Մուշի կառավարիչ՝ Մէրսինի կառավարիչ Էսաս պէյ։

Մէրսինի կառավարիչ՝ Այտընի նախորդ կուսակալի օգնական Լեւոն Նաւրի պէյ։

Տէյէ Աղաճի կառավարիչ՝ Սամսոնի նախորդ կառավարչի օգնական Մուրատեան Կարապետ էֆ։

Լէմնիլի կառավարիչ՝ Գոսովալի կուսակալութեան նախորդ օգնական Ցովհաննէս Ծերբիս պէյ։

Մալաթիայի կառավարիչ՝ Մերզիֆոնի գայմագամ Մուրատ Ֆուատ պէյ։

Ճանիկի կառավարիչ՝ Հիւսէյին Քեամիլ պէյ։

Ձօրտամի կառավարիչէն վոխանորդ՝ նոյն տեղի թղթակցութեանց մեօրէն ճէմալ պէյ։

Ախիօն գարահիսարի կառավարիչի վոխանորդ՝ Երուսաղէմի կառավարիչի օգնական Իպրահիմ Հաճէմ էֆ. Եւն.։[1]

ՆԵՐՔԻՆ ԳՈՐԾՈՑ ՆԱԽԱՐԱՐՔ

որոշած է որ ամէն վերջ կուսակալները եւ կառավարիչները իրենց տոորակաս կառավարիչներու եւ գայմագամներու փոփոխութիւնը պահանջելու պարագային, քննութիւն կատարուի եւ քննութեան արդիւնքին համաձայն՝ եթէ հարկ տեսնուի, փոփոխութիւնը տեղի ունենայ։ Թալէաթ պէյ չորս քննիչ պաշտօնեայ կարգած է որոնք չարունակ նահանգները պտտելով կառավարիչներու եւ գայմագամներու եւ ուրիշ պաշտօնեաներուն ընթացքը պիտի քննեն եւ անոնց տեղեկագրութեան վրայ միայն՝ օրինական ապացոյցներու վրայ հիմնուած ամբաստանութիւնները նկատի առնուելով՝ գործադրութիւն պիտի կատարուի։ Սակէ առաջ միայն կուսակալներու եւ կառավարիչներու տեղեկութեամբ, պաշտօնանկութիւններ եւ փոփոխութիւններ կը կատարուէին ինչ որ դէշ ազդեցութիւն կ'ընէր պաշտօնեաներուն վրայ։

ԱՊՏԻԻ ՀԱՄԻՏԻ ԴԷՄ ԴԱՏ.— Այս օրերս նախկին սուլթանին դէմ երեք դատեր բացուած են գերմանական Դատարաններու առջեւ։

Այդ երեք դատերուն արդիւնքը այն եղաւ որ Ապտիւլ Համիտի կողմէ գերմանական չատ մը դրամատուներու մէջ ի պահ դրուած գումարները դրաւի տակ առնուեցան։

Առաջին դատը բացած էին Մայնցո հարատարակութիւնը. մապէյնի առաջին թարգմանիչ Վէյլի պէյ Պօլան, երկու գերմանացի պարտիզպաններ, երկու կտաղործ, երկու սեղանատարագիր, եւ ըլլալով ծառայութեան մէջ գտնուող ոստիկանական մը եւ պաշտօնական եղած երկու ապահեր որոնք մապէյնի երաշժամտիչին մէջ էին։ Բոլոր ասոնք իրենց անվճար մնացած ամսականները կը պահանջէին։ Այս դատին չհնիկան կէսը այն է որ բոլոր այս մարդիկը, որոնք ապրիէ մը ի վեր ճամբուած են մինչեւ յառաջիկայ հոկտեմբեր ամսուան ամսականին կը պահանջեն։

Երկրորդ դատը նախկին Սուլթանին անձնական բժիշկ ոսքիմ. Պիրը բացած է։ Կ'երեւայ թէ լաւական կլորիկ դուռմարներ կը պահանջէ։

Երրորդ դատը լսուած է Բրօֆ. Պըլանքենհօռն, որ սերտողական Իղղէթ փաշայի կողմէ Պաղտատի ոռոգման համար Մեսոպոտամիոյ Ծովու աւազանին չհնագոր-ծութիւնը համար։ Այս ճամբորդութեան միակ արդիւնքը եղաւ Քանի մը անսասունների զրկել ելլալը։ Բայց ասոր գնման գիտնականին այս աութիւնը պատրաստած տեղեկագիրն ալ զուրկ էր չահեկանութենէ։ Այսուհանդերձ ճամբորդութիւնը քանի մը հազար ոսկիի նըստած էր։ Իր տեղեկագրին մէջ գերմանացի գիտնականը կը խօսի այն պատիւն վրայ որ այս ուղեւորութիւնը կը քերէ Եըլտըզին եւ իրրեւ հաշուեփակ 600 ոսկի կը պահանջէ։ Այս դատերուն վրայ՝ Ապտիւլ Համիտի գերմանական դատմատուներուն մէջ ունեցած գումարները դէմ մը հարիւր հազար մարք դրաւի տակ առնուեցան։

Աւստրիի գործերու նախարարութիւնը անուշադ հարկ եղած դիմումները պիտի ընէ Պերլինի դատարաններուն այս վճիռներուն մասին, որպէսզի օսմանեան ազգին պատկանող այս դրամները ի զուր չվատնուին։

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԽՏԻՎԸ.— Սաենի մը ի վեր մայրաքաղաքը գտնուող Խիվ Սպզան Հիլմի վաշա, իր մեկնումին առթիւ, առջի օր Բ. Դուռ երթալով հրաժեշտի այցելութիւնն տուած է Մեծ-Եպարքոսին, որ յետոյ փոխադարձ այցելութեան գացած է։ Ապզան Հիլմի փաշա, առջի առաւօտ այցելած է նաեւ Էյուպի գամբարանը։ Խիվը առջի իրիկուն մեկնեցաւ Պոլսէն էլ Մաիրուսա ղրօռնաւաով։

ՊՈՒԿՈՒՐ-ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԱՌՔՄՆԵՐուն համաժողովը հինգշաբթի փակուեցաւ, քաւէթական նոր որոշում մը ներկայ կառավարութեան հետաձգ քաղաքականութեան դէմ որ կը ձգտի աղգութիւնները ջնջել։ Համաժողովը կը խնդրէ Մոլդովարանէն՝ որ Սահմանադրութեան օրէնքին ոգւոյն համաձայնող կարգեր սահեցէ եւ մասնակցել տայ անկախ բոլոր Օսմանցիները Սահմանադրութենէն բղխող առաւելութիւններուն, ըստ որում սեւական անդորրութիւն մը այս մէջտեղ միայն կրնայ հաստատուիլ։

ՕՍՄ. ԾՈՎԵՁԵՐՆԵՐՈՒ պահպանութեան համար 24 պահականաւեր պիտի դնուէին սրոնց վախարէնը արտաքոյ կարգի եւմտացոյցին մէջ նչանակուած էր։ Ծովային նախարարութիւնը զրած ըլլալով Բ. Դրան որ այդ 24 պահականաւերէն 12 հատը այժմէն յանձնարարուի, Նախարարաց Խորհուրդը՝ յետ խորհրդակցութեան որոշեց որ օսմ. ծովեզերքներու պահպանութեան ծախքերուն մասնակցին նաեւ բացի ծովային նախարարութենէն՝ միւս չանակից պաշտօնատուները, ինչպէս՝ մաքսային վերատեսչութիւնը, հանրային պարապուց եւ բժշկի վարչութիւնները, ղ միայն ծովային նախարարութեան միջոցները անբաւականին այդ նպատակին, նկատի առնելով օսմ. ծովեզերքներու ընդարձակութիւնը։ Նախորդ խորհուրդը կազմեց մասնաւոր ժողով մը որ օսմ. ծովեզերքներուն համար պէտք եղած պահականաւերուն թիւն ու տեսակը որոշելով հանդերձ՝ անոնց ծախքերը յիշեալ պաշտօնատուներու վրայ պիտի բաշխէ եւ պահպանութեան գործողութեանց համար հրահանգ մը պիտի խմբագրէ։

ԵՄԻՆ ԴՐԿՈՒՄՆ բարեկարգչական մարմինին անդամներուն երկու տարուան ծառայութեան պայմանաժամ մը երեք տարի պիտի համարուի եւ տեղական հնչուն պաշտօնեաներու նման գործողութիւն պիտի ըլլայ անոնց համար։

ՍԻՆԱՎՈՒՏԸՐԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.— Թաւիրը էֆեմերի մանաւանդ թղթակիցը Օգոստ. 25 թուականով կը հեռագրէ թէ Մերմիչայի կամուրջին վրայ հաղարի չափ Ալպանիացիներ հաւաքուած եւ Բոլքրիպացիները Լուսաւոր Ալպանիացիներուն միացած են։ Ճակատամարտը կարծես թէ ընդդիմութիւն ընդ հանուր չունէր եւ Պէլտա գիւղերը կործանեց, հոգի հատաւոր ըլաւ եւ ապրատմիներէն շատերը դերի առաւ։ Երկուշաբթի օր ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ։

*** Սելանիկի Թերթերը կը գրեն թէ Լուսաւոր ապրատմիները ապստամբութեան եւ խռովարարութեան դաշտաւոր Բրիզրէն եկած էին։ Կառավարութիւնն իմանալով, կուսակալութենէն օգնութիւն ուղած էր եւ ըստ այնմ մա մը զինուոր զրկուած էր հոն։ Զինուորները ճամբան ապստամբներու կրակին ենթարկուած ըլլալով Բրէզրէնի երեք վաշ զօրք զրկուեցաւ եւ ճակատամարտը ասոնց ձախքերը յիշեալ պաշտօնատուներու վրայ պիտի բաշխէ եւ պահպանութեան գործողութեանց համար հրահանգ մը պիտի խմբագրէ։

ԵՄԻՆ ԴՐԿՈՒՄՆ բարեկարգչական մարմինին անդամներուն երկու տարուան ծառայութեան պայմանաժամ մը երեք տարի պիտի համարուի եւ տեղական հնչուն պաշտօնեաներու նման գործողութիւն պիտի ըլլայ անոնց համար։

ՍԻՆԱՎՈՒՏԸՐԻ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ.— Թաւիրը էֆեմերի մանաւանդ թղթակիցը Օգոստ. 25 թուականով կը հեռագրէ թէ Մերմիչայի կամուրջին վրայ հաղարի չափ Ալպանիացիներ հաւաքուած եւ Բոլքրիպացիները Լուսաւոր Ալպանիացիներուն միացած են։ Ճակատամարտը կարծես թէ ընդդիմութիւն ընդ հանուր չունէր եւ Պէլտա գիւղերը կործանեց, հոգի հատաւոր ըլաւ եւ ապրատմիներէն շատերը դերի առաւ։ Երկուշաբթի օր ճակատամարտ մը տեղի ունեցաւ։

ՍՍՊՕՀԵՏՏԻՆ ԻՇԽԱՆ յառաջիկայ չաբթու մայրաքաղաքը կ'ուղղուի։

ՀԱՅԿԵՐՈՑԹ մը արուեցաւ Նահանգապետներ, Թոքաթլիանի սրահին մէջ, Պուտապէշթի բժշկական համաժողովին անդամներուն որոնք Պոլիս եկած են։

ԹԱՏՐՈՆ.— Զարիֆեան թատերախումբը այս գիշեր Գնալըի մէջ կը ներկայացնէ Շիլլերի յայտնի արամը Նենգ եւ Սէր և վաղը գիշեր Սկիւտար Լսարանի սրահը ձիախաղերի մեծ ողբերգութիւնը ներկագրելի։

Ագգային Լուրեր

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԻՆ ՇՈՒՐՋ

Ս. Պատրիարքին հրաժարականը կը չարունակէ առաստօրէն ղբաղեցնել տեղական թերթը և օտար մամուլը։

«Օսմ. Լոյս» Թուրքիոյ ընդհանուր կացութեան վրայ տեսութիւն մը ընելով, կը յիչէ կառավարութեան ծանօթ յայտարարութիւնը թէ «Հայերը ոչ մէկ պատասխանատուութիւն ունին Ասանայի խառնակութեանց մէջ», ետքով դոհացում տրուած կ'ըլլար որպէսզի վերադառնան իրենց տեղերը։ Կ'ըսուի թէ Պատրիարքին կողմէ յետոյ Պատրիարքարանի Խոհ Թղթակցին ալ Հայոց Պատրիարքին կըզկին Ժողովներուն Ղազագրիւռ վիճակն ի նկատ առնելով՝ մեղմօրէն վարուի։ Ինչպէս անցեալ օր գրեցինք։ Հայերը միայն Իսլամ ասրիչն օգուտ կրնան ապահել, որովհետեւ 500 ասրիէ ի վեր կրը կղզայր կ'ապրին։ Սահմանադրութիւնը Ճշմարիտ Օսմանցիի տիպարը չէ նորեկ մեղի եւ հարկաւ պարկեշտ ազգ չ'ըլլար, եթէ Պատրիարքարանը դժուարութեան մասնկ կառավարութեան եւ Հայ տարրին յարաբերութիւնները։»

*** Իրրհիսէֆն «Հայոց Պատրիարք Տ. Եղիշէ Ս. Դուրեան արդարև Պատրիարքարանին հրաժարած էր և իր հրաժարականին մէջ իրրեւ պատճառ ցոյց տուած է Սահմանի Պատերազմական Սահմանին կողմէ 6 Հայերու մահուան դատապարտութիւնը և ասոնց ստոյգ անմեղութիւնը և գրած է թէ հանգցած ըլլալով որ Պատերազմական Սահմանին վճռին վրայ պիտի պնդուի, հարկադրուած է տալ իր հրաժարականը։ Հրաժարականի պատճառն այս է։ Սակայն հրաժարման կերպը կը տարբերի մինչեւ հիմա գործադրուած եղանակէն, որովհետեւ քան տվորութեան հրաժարականը պէտք է մատուցուի Դատական Նախարարութեան, մինչ սրուած է եղեր քոսին։ Եպարքոսը տեղեկացնելով Պատրիարքին հետ, պէտք եղած բացատրութիւնները տուեր և տարձրկեր է հրաժարականը եւ առնել։ Եպարքոսին կողմէ սրուած բացատրութեան հետեւով՝ Պատրիարքական Սահմանն այս մարդերը մահուան դատապարտած ատեն, Իսլամներէն ալ 14 հոգի մահուան դատապարտած և վճռագիրները քննուած ատեն տեսնուած է որ այս Հայերը վարդոյի մէջ մէկ քանի Իսլամ ազանած և անոնց վրայ գտնուած դրամներն առած են։ Այս մասին փաստեր և ապացոյցներ ալ ըլլալով, իրենց նկատմամբ տրուած վճիռը հաստատուած է։ Սերասկեր Երեւելեան Տաղտարեան էֆենտի, երէկ առաւօտ Ներքին գործոց Նախարարին այցելելով տեղեկութիւն է այս խնդրին նկատմամբ և ըսեր է նոյն իսկ որ «այս Հայերուն նկատմամբ տրուած մահուան պատիժին գործադրութիւնն ազէտալի դէպքերէն աւելի ցաւալի է։» Ներքին գործոց Նախարարը պատասխաներ է թէ կառավարութեան առջեւ ամէն կարգի հարատներ հաւասար են օրինական տեսակէտով, ո՛վ որ յանցաւոր նկատուի, օրինական պատիժի պիտի ենթարկուի։ Ներքին գործոց Նախարարին աւելցուցեր է թէ այլ եւս այլ տարրերու միջեւ համերաշխութիւն գոյացնելու համար աշխատած և համաձայնութիւն երեւցած պահուն, իսկամահուան դատապարտուածները պատժելով, Հայերը ներելով կամ անպատիժ թողլով, հակառակութիւնն ու տանելութիւնը պիտի աւելնայ, այս կերպով գոյք ունցի ցանալի դէպքերու առիթ տրուի։ Որովհետեւ մինչ Պատերազմական Սահմանի վճիռներու արդարութիւնն Հայ, Իսլամ ամէն կարգի ժողովուրդի կողմէն կը հաստատուի, հետս այս վճիռները չճանչնալ եւ կամ Պատերազմական տանելուն դէմ անվստահութիւն ցոյց տալ օրէնքի չի համապատասխաներ։ Դատական նախարարին ալ իր ընկերներն, Ներքին գործոց Նախարարին պէս, յայտարարութեան կը մասնակցին։ Զինք գլխեր թէ կառավարութիւնն ինչ ուսակ խնդրոյ առարկայ ըրած է Դուրեան Սրբազանին, բայց չենք կրնար երեւակայել թէ ո՛ւ է երկրի մը մէջ գործադիր իշխանութիւնը կրնայ ազդեցութիւն բանեցնել դատական իշխանութեան վրայ։ Այսչափ Պատրիարքին կըզկին ժողովներուն Ղազագրիւռ վիճակն ի նկատ առնելով՝ մեղմօրէն վարուի։ Ինչպէս անցեալ օր գրեցինք։ Հայերը միայն Իսլամ ապրիչն օգուտ կրնան ապահել, որովհետեւ 500 ասրիէ ի վեր կրը կղզայր կ'ապրին։ Սահմանադրութիւնը Ճշմարիտ Օսմանցիի տիպարը չէ նորեկ մեղի եւ հարկաւ պարկեշտ ազգ չ'ըլլար, եթէ Պատրիարքարանը դժուարութեան մասնկ կառավարութեան եւ Հայ տարրին յարաբերութիւնները։»

*** Իրրհիսէֆն «Հայոց Պատրիարք Տ. Եղիշէ Ս. Դուրեան արդարև Պատրիարքարանին հրաժարած էր և իր հրաժարականին մէջ իրրեւ պատճառ ցոյց տուած է Սահմանի Պատերազմական Սահմանին կողմէ 6 Հայերու մահուան դատապարտութիւնը և ասոնց ստոյգ անմեղութիւնը և գրած է թէ հանգցած ըլլալով որ Պատերազմական Սահմանին վճռին վրայ պիտի պնդուի, հարկադրուած է տալ իր հրաժարականը։ Հրաժարականի պատճառն այս է։ Սակայն հրաժարման կերպը կը տարբերի մինչեւ հիմա գործադրուած եղանակէն, որովհետեւ քան տվորութեան հրաժարականը պէտք է մատուցուի Դատական Նախարարութեան, մինչ սրուած է եղեր քոսին։ Եպարքոսը տեղեկացնելով Պատրիարքին հետ, պէտք եղած բացատրութիւնները տուեր և տարձրկեր է հրաժարականը եւ առնել։ Եպարքոսին կողմէ սրուած բացատրութեան հետեւով՝ Պատրիարքական Սահմանն այս մարդերը մահուան դատապարտած ատեն, Իսլամներէն ալ 14 հոգի մահուան դատապարտած և վճռագիրները քննուած ատեն տեսնուած է որ այս Հայերը վարդոյի մէջ մէկ քանի Իսլամ ազանած և անոնց վրայ գտնուած դրամներն առած են։ Այս մասին փաստեր և ապացոյցներ ալ ըլլալով, իրենց նկատմամբ տրուած վճիռը հաստատուած է։ Սերասկեր Երեւելեան Տաղտարեան էֆենտի, երէկ առաւօտ Ներքին գործոց Նախարարին այցելելով տեղեկութիւն է այս խնդրին նկատմամբ և ըսեր է նոյն իսկ որ «այս Հայերուն նկատմամբ տրուած մահուան պատիժին գործադրութիւնն ազէտալի դէպքէն աւելի ցաւալի է։» Ներքին գործոց Նախարարը պատասխաներ է թէ կառավարութեան առջեւ ամէն կարգի հարատներ հաւասար են օրինական տեսակէտով, ո՛վ որ յանցաւոր նկատուի, օրինական պատիժի պիտի ենթարկուի։ Ներքին գործոց Նախարարին աւելցուցեր է թէ այլ եւս այլ տարրերու միջեւ համերաշխութիւն գոյացնելու համար աշխատած և համաձայնութիւն երեւցած պահուն, իսկամահուան դատապարտուածները պատժելով, Հայերը ներելով կամ անպատիժ թողլով, հակառակութիւնն ու տանելութիւնը պիտի աւելնայ, այս կերպով գոյք ունցի ցանալի դէպքերու առիթ տրուի։ Որովհետեւ մինչ Պատերազմական Սահմանի վճիռներու արդարութիւնն Հայ, Իսլամ ամէն կարգի ժողովուրդի կողմէն կը հաստատուի, հետս այս վճիռները չճանչնալ եւ կամ Պատերազմական տանելուն դէմ անվստահութիւն ցոյց տալ օրէնքի չի համապատասխաներ։ Դատական նախարարին ալ իր ընկերներն, Ներքին գործոց նախարարին պէս, յայտարարութեան կը մասնակցին։ Զինք գլխեր թէ կառավարութիւնն ինչ ուսակ խնդրոյ առարկայ ըրած է Դուրեան Սրբազանին, բայց չենք կրնար երեւակայել թէ ո՛ւ է երկրի մը մէջ գործադիր իշխանութիւնը կրնայ ազդեցութիւն բանեցնել դատական իշխանութեան վրայ։ Այսչափ

«Դուրեան Սրբազան իր հրաժարականին վրայ կը պնդէ, բայց մէկ կողմէն Եպարքոսին միջամտութիւնը և միւս կողմէ Ներքին և Դատական Գործոց Նախարարներու յայտարարութիւնն ու քաղաքականութիւնը բաւական պնդած է։ Մինչ Պատրիարքին կըզկին ժողովներուն ալ Հայոց Պատրիարքին կըզկին ժողովներուն Ղազագրիւռ վիճակն ի նկատ առնելով՝ մեղմօրէն վարուի։ Ինչպէս անցեալ օր գրեցինք։ Հայերը միայն Իսլամ ապրիչն օգուտ կրնան ապահել, որովհետեւ 500 ասրիէ ի վեր կրը կղզայր կ'ապրին։ Սահմանադրութիւնը Ճշմարիտ Օսմանցիի տիպարը չէ նորեկ մեղի եւ հարկաւ պարկեշտ ազգ չ'ըլլար, եթէ Պատրիարքարանը դժուարութեան մասնկ կառավարութեան եւ Հայ տարրին յարաբերութիւնները։»

*** Իրրհիսէֆն «Հայոց Պատրիարք Տ. Եղիշէ Ս. Դուրեան արդարև Պատրիարքարանին հրաժարած էր և իր հրաժարականին մէջ իրրեւ պատճառ ցոյց տուած է Սահմանի Պատերազմական Սահմանին կողմէ 6 Հայերու մահուան դատապարտութիւնը և ասոնց ստոյգ անմեղութիւնը և գրած է թէ հանգցած ըլլալով որ Պատերազմական Սահմանին վճռին վրայ պիտի պնդուի, հարկադրուած է տալ իր հրաժարականը։ Հրաժարականի պատճառն այս է։ Սակայն հրաժարման կերպը կը տարբերի մինչեւ հիմա գործադրուած եղանակէն, որովհետեւ քան տվորութեան հրաժարականը պէտք է մատուցուի Դատական Նախարարութեան, մինչ սրուած է եղեր քոսին։ Եպարքոսը տեղեկացնելով Պատրիարքին հետ, պէտք եղած բացատրութիւնները տուեր և տարձրկեր է հրաժարականը եւ առնել։ Եպարքոսին կողմէ սրուած բացատրութեան հետեւով՝ Պատրիարքական Սահմանն այս մարդերը մահուան դատապարտած ատեն, Իսլամներէն ալ 14 հոգի մահուան դատապարտած և վճռագիրները քննուած ատեն տեսնուած է որ այս Հայերը վարդոյի մէջ մէկ քանի Իսլամ ազանած և անոնց վրայ գտնուած դրամներն առած են։ Այս մասին փաստեր և ապացոյցներ ալ ըլլալով, իրենց նկատմամբ տրուած վճիռը հաստատուած է։ Սերասկեր Երեւելեան Տաղտարեան էֆենտի, երէկ առաւօտ Ներքին գործոց Նախարարին այցելելով տեղեկութիւն է այս խնդրին նկատմամբ և ըսեր է նոյն իսկ որ «այս Հայերուն նկատմամբ տրուած մահուան պատիժին գործադրութիւնն ազէտալի դէպքէն աւելի ցաւալի է։» Ներքին գործոց Նախարարը պատասխաներ է թէ կառավարութեան առջեւ ամէն կարգի հարատներ հաւասար են օրինական տեսակէտով, ո՛վ որ յանցաւոր նկատուի, օրինական պատիժի պիտի ենթարկուի։ Ներքին գործոց Նախարարին աւելցուցեր է թէ այլ եւս այլ տարրերու միջեւ համերաշխութիւն գոյացնելու համար աշխատած և համաձայնութիւն երեւցած պահուն, իսկամահուան դատապարտուածները պատժելով, Հայերը ներելով կամ անպատիժ թողլով, հակառակութիւնն ու տանելութիւնը պիտի աւելնայ, այս կերպով գոյք ունցի ցանալի դէպքերու առիթ տրուի։ Որովհետեւ մինչ Պատերազմական Սահմանի վճիռներու արդարութիւնն Հայ, Իսլամ ամէն կարգի ժողովուրդի կողմէն կը հաստատուի, հետս այս վճիռները չճանչնալ եւ կամ Պատերազմական տանելուն դէմ անվստահութիւն ցոյց տալ օրէնքի չի համապատասխաներ։ Դատական նախարարին ալ իր ընկերներն, Ներքին գործոց նախարարին պէս, յայտարարութեան կը մասնակցին։ Զինք գլխեր թէ կառավարութիւնն ինչ ուսակ խնդրոյ առարկայ ըրած է Դուրեան Սրբազանին, բայց չենք կրնար երեւակայել թէ ո՛ւ է երկրի մը մէջ գործադիր իշխանութիւնը կրնայ ազդեցութիւն բանեցնել դատական իշխանութեան վրայ։ Այսչափ

«Դուրեան Սրբազան իր հրաժարականին վրայ կը պնդէ, բայց մէկ կողմէն Եպարքոսին միջամտութիւնը և միւս կողմէ Ներքին և Դատական Գործոց Նախարարներու յայտարարութիւնն ու քաղաքականութիւնը բաւական պնդած է։

ՍՈՒՐԻՈՅ ՀԱՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԸ

Մեր ուղղութեան քերմամբ, մեր երկրին վերաբերեալ ո՛ւ է խնդիր երբ քննենք՝ օսմանցիութեան և հպրենասիրութեան նուիրական չափերը միշտ նկատի կ'առնենք, որով Պատրիարքին յայտարարութիւնները ալ ամփոփելնին։ Բայց կառավարութիւնը կը յայտնէ թէ Սահմանի մէջ օրէնքի հակառակ պահուիժ անօրինուած չէ, և նոյն իսկ մահուան դատապարտուած Հայերուն պատիժները միմչեւնական բերդարդելութեան փոխելով, Հայոց նկատմամբ հանգարտութիւն ցոյց տուած է։ ուստի մեր Հայ հայրենակիցները խնդրոյն այս կէտը եւ կառավարութեան բարեացակամ ընթացքը մոռնալու չեն

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

Օգոստոս 28, 1909

Օսմանեան Միաբեալ բաց.	Օ. Ո.	404 30
» » գոց.		404 31
Բուժելիի Երկաթուղի	Ֆր.	483 1/2
» » գոց.	Ֆր.	484 1/2
Բահաի Ֆոնսիէ Էմիզը. 3% 1886		295
» » » » 1903		254 1/2

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

Անգլ. Ոսկի	Ղրշ.	409 35
20 ֆրանքնոց	»	87 43
20 մարքնոց	»	107 45
Ռօլ Էմիզիա	»	90 20
Քրիմից	»	50
Մէճիտիէ արծաթ	»	107 38
Պեշլիք	»	103 40
Մէճիւիք	»	100 20

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԲՈՒՐԼԱ, Սեպտեմբեր 10

Օսմ. Մէաց. բաց.	Ա. Ո.	95 62
» » գոց.	»	95 62
Բուժելիի Երկաթուղի	Ֆր.	487 —
Օսմ. Կայս. Պանքա	»	736 —
Բէմիլի ջաժնեթուղթ	»	400 —
Ֆրանս. Ռանդ 3%	»	98 40
Թրաճավալ	»	75 —
Բահաի Լիմնէ	»	4340 —
Պանք ու Բաալ	»	4709 —
Ռուսական 3% 1891	Գ. Կ.	77 50
» 5% 1906	»	404 —
Իտալական Ռանդ	Գ. Կ.	— —
Սպանիական արտաքին	Գ. Կ.	97 10
Զէնք Լոնտոնի վրայ	»	25 455
Դրամադրդ. Ֆրանս. Պանքայի	»	3 —

ՎԻԵՆՆԱ, Սեպտեմբեր 10

Բուժելի Երկաթուղի	Ռուբ.	499 50
Վիեննը Պանք Ֆերայն	»	541 50
Փոխար. Լոնտոնի վրայ	»	239 52
Ռուսական 5% 1906	»	— —
Դրամադրդ.	»	4 —

ԳԻՇԵՐՕՐԵԿ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՎԻԵՆՆԱԿԱՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՀԱՐՑ

Ի ԲԱՆԿԱԼԹԻ

Վիեննական Մխիթարեան Միաբանութեան նորընտիր Վարչութիւնը որոշած է իւր Կ. Պոլսոյ վարժարանին նոր դարի մը և ժամանակիս նորագոյն պահանջմանց՝ գոհացում տալ: Ուստի վարժարանիս Տնօրէնութիւնը՝ Միաբանութեանս այս փափաքին համեմատ՝ իւր մասնաւոր կէտ նպատակի պիտի ընէ նախ՝ լեզուները, և ի մասնաւորի հայերէնն և տաճկերէն լեզուաց զարգացումը, երկրորդ՝ մաթեմատիկական բարձրագոյն գիտութեանց նոր մղում մը պիտի տայ, երրորդ՝ իւր բոլոր մըտաւորութիւնը պիտի գործէ դպրոցական նիւթերէն և արուեստին բարեկարգութեան, հակելով աշակերտաց վրայ հայրական սիրով խառն խստութեամբ և անաչառութեամբ:

Վարժարանս ունի արդի երկրորդական վարժարաններու (Ecole secondaire moderne-Realschule) ծրագիրը, միջակայրիս պետոյից յարմարցած և կ'ուսանուին.

2. Բնական գիտութիւնք.— Բնական դիտելիք (համառօտ մարդաբանութեամբ) կենդանաբանութիւն, բուսաբանութիւն, հանքաբանութիւն, երկրաբանութիւն, ուղեւորագրութիւն և Տարրք Աստղաբաշխութեան:

3. Առեւտրական.— Առեւտրական աշխարհագրութիւն, հաշուակալութիւն, թղթակցութիւն (Տաճկերէն, Գաղղիերէն և Գերմաներէն) և արուեստաբանութիւն (technologie):

4. Գաւառական.— Ա. Տոմարային և ընդհանուր պատմ. (Հին, Միջին և Նոր դարու): Բ. Պատմ. Տոմարային դպրութեան և օտար ազգաց մասնաւորութեանց:

Ա. Լեզուներ.— Հայերէն Տաճկերէն, Գաղղիերէն, Գերմաներէն և Անգղլերէն. (Վերջինս տարեգլական է միայն երկու բարձրագոյն դասարանաց համար):

Լեզուաց ուսումը դիւրացնելու համար՝ մեծ բաժին արուած է թարգմանութեանց ճիւղին և ի մասնաւորի Տաճկերէնի, Գերմաներէնի և Հայերէն դրացարի թարգմանութեանց:

Բ. Գիտութիւններ.— 1. Մաթեմատիկական, պարզուկ մինչև բարձրագոյն թուաբանութիւն (մինչև նկարագրականը —descriptive) և երկրաչափութիւն:

Գ. Գեղարուեստք.— 1. Ուրուագրութիւն (բարձրագոյն գծական ուրուագրութեամբ—dessin linéaire):

2. Երաժշտութիւն.—Դաշնակ և քնար (ոչ ստիպողական):

Դասերը կ'աւանդուին Գաղղիերէնի և Գերմաներէնի լեզուով. իսկ Հայերէնին ու Տաճկերէնը՝ իրենց յատուկ լեզուներով:

Վարժարանիս մէջ կը դասախօսուին 22 ներքին և արտաքին ուսուցիչք:

Վարժարանս կը բացուի Սեպտեմբեր 4/17ին:

Նորամուտ աշակերտաց ընդունելութեան համար՝ կարելի է խօսիլ ամէն օր մինչեւ կէս օր:

Հ. ՎԱՐԴԱՆ ՄԵԼԻՔՍԵԹԵԿԵԱՆ
Վարիչ Վիեննական Մխիթարեան
Վարժարանին 10—4

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԻՓ. ՏԱՐՏԱՐՋԱՆ 1909 — 1910

Վարժարանիս Իփ. տարեշրջանը կը սկսի յաւաջիկայ Սեպտ. 1ին: Նորեկ աշակերտներու մուտքի քննութիւնը պիտի կատարուի Սեպտ. 14—15: Դասերը կանոնաւորապէս պիտի սկսին Սեպտ. 20ին:

Վարժարանս այս տարիէն սկսած պիտի ունենայ միջնակարգի Ա.—Զ. դասարանները և մանաւանդ մանկավարժական բաժանմունքի Ա. դասարանը: Այս տարիէն սկսած այլ եւս գոցուած է պատրաստական դասարանը:

Աշակերտ մը վարժարանիս Ա. դասարանն ընդունուելու համար պէտք է ըլլայ՝

Ա. 10—12 տարեկան:

Բ. Քննութիւն առյ հետեւեալ առարկաներէն.

Ա. ԿՐՕՆԻ.— Դիւրին պատմութիւններ Քրիստոսէ կեանքէն և նահապետներու շրջանէն:

Բ. ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ.— Կարդալ հատուածմը, բացատրել բառերը և պատմել մաքուր լեզուով: Գրոց նախադասութիւն մը վերլուծել, յատկացնելով իւրաքանչիւր բառի պաշտօնը. որոշել բոլոր մասունքը ընդհանուր, գիտնալ հոլովումն, խոնարհումի զանազանել և բացատրել պարզ և բարդ բառերը: Թելադրուած հատուած մը անսխալ գրել, գիտնալ ուղղագրութեան և տողադարձի վերաբերեալ բոլոր կանոնները, գրել փոքրիկ շարադրութիւն մը նկարագրական կամ պատմական:

Գ. ՕՍՄ. ԼԵԶՈՒԻ.— Անսխալ կարդալ և պատմել պարզ թուրքերէնով գրուած հատուած մը, հոլովել անուններ և դերանուններ, ընդհանուր գիտելիքներ ածականներու և բայերու մասին, ուղղագրութիւն պարզ բառերու և գեղագրութեան նախնական վարժութիւններ:

Դ. ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 100—1000 թիւերով մուտքը և գրաւոր չորս գործողութիւններ, տեղական չափերը և դրամներ, մինչ ապագային չափերէն՝ մէթրը, ժամանակի չափը: Չորս գործողութեան վրայ մուտքը և գրաւոր խնդիրներ, մուտքեան կանոնով պարզ խնդիրներ, 1—10,000 թիւերու կազմութիւն, գրել կարդալ և ասացմամբ չորս գործողութիւն մուտքը և գրաւոր: Մինչեւ 10,000 թիւերու 1/2, 1/3, 2/3 . . . մասերը գտնել և փոխադարձաբար:

Ե. ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Մանօթութիւն կենդանիներու (կաթնասուններու, թռչուններու) բոյսերու, հանքերու և օդերեւոյթաբանական նկատողութեան մասին:

Վերի դասարաններէն ո՛ւ է մէկուն մէջ ընդունուիլ ուզող աշակերտները նախ պէտք է ունենան համապատասխան տարիք, հիմ ունենալով Ա. դասարանի համար նշանակուածը և Բ. քննութիւն տան ուսուցչական մարմնի ներկայութեան վարժարանի ծրագրին համեմատ:

Աշակերտ ուղարկողներու ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այն պարագային վրայ, որ համապատասխան surplus և ևմուտքիւն չունեցողները ևս պիտի ճամբուին, ուրկէ ալ եկած ըլլան՝ ամէն պատասխանատուութիւն իրենց վրայ թողնելով:

Թոշակաւոր գիշերօթիկ աշակերտներուն համար պէտք է վճարել՝

1. Մուտքի տուրք (միանուագ) 3 Օ. Լ.
2. Տարեթոշակ 13 » »

փոխարէն՝ գիշերօթիկ աշակերտներուն վարժարանիս կը տրուին մնալնդ, հագուստ, անկողնի կազմած, դասագիրք, ուսումնական պիտոյք, ուսում, բժշկական պիտոյք և մաքրութիւն:

Ոչ-կարմրեղեակ գիշերօթիկ աշակերտներուն համար պէտք է վճարել նաեւ իրենց պահուստի դրամ 3 լիրա օսմ. որ իրենց ուղարկ դրամ կը պահուի վարժարանիս դրամարկղին մէջ և ետ կը տրուի աշակերտին, երբ նա վերջապէս մեկնի վարժարանիս:

Ա. և Բ. դասարաններու գիշերօթիկ թոշակաւոր աշակերտներու համար պէտք է վճարել 6 օսմ. լիրա. իսկ Դ. Դ. Ե. Զ. դասարաններու աշակերտներուն համար 7 օսմ. լիրա: Ասոր վերաբերեալ թոշակաւորները կը ստանան ուսումնական ճաշ:

Մանկավարժական դասընթացքին ուսումը ձրի է. իսկ ապրուստն ինքնուրոյն պիտի հոգայ:

Դաշնակի և ջութակի դասերը կամաւոր են: Ասոնցմէ մեկին կամ միւսին հետեւիլ փափաքողը պէտք է վճարէ 3 օսմ. լիրա:

Արձակուրդի մէջ ոյն վարժարանս մնացող և կամ օգտափոխութեան մասնակցող գիշերօթիկ կամ ցերեկեայ թոշակաւոր աշակերտները պէտք է վճարեն մէկմէկ օսմ. լիրա:

Այս բոլոր վճարները կանխիկ են:

* * *

Վարժարանն ունի նաև արհեստական գիտական բաժին, ուր առայժմ կ'ուսուցուի կաճագործութիւն՝ քառամեայ ընթացքով:

Կառագործութեան ճիւղին հետեւիլ կարենալու համար աշակերտը պէտք է ըլլայ՝

Ա. 13-16 տարեկան, ուշիմ և առողջ:

Բ. Լրացուցած արդէն վարժարանիս Բ. դասարանի ընթացքը և կամ ազգ. նախակրթարանի մը չրջանը:

Սրհեստանոցին մէջ կ'ընդունուին թէ գիշերօթիկ և թէ ցերեկեայ աշակերտներ:

Գիշերօթիկներու համար պէտք է վճարել միանուագ 3 Օսմ. ոսկի իբրեւ մուտք և 12 Օսմ. ոսկի իբրեւ տարեթոշակ: Իսկ ցերեկեայ աշակերտներու համար 3 օսմ. ոսկի իբրեւ տարեթոշակ:

Գիշերօթիկներու բոլոր ծախքերը վարժարանիս վրայ են, իսկ ցերեկեայներու միայն ցերեկի ճաշը:

Սրհեստանոցի գիշերօթիկ աշակերտներն ալ պարտ են վճարել 3 օսմ. ոսկի իբրեւ պահուստի դրամ և եթէ Ձուխս ու Օգոստոս ամիսներուն վարժարանը մնան՝ 1 օսմ. ոսկի արձակուրդի տուրք:

* * Զրկաւարժ աշակերտներու ընդունելութեան համար դիմումի ընելն աւելորդ է, որովհետեւ վարժարանիս պատ. Հոգաբարձութիւնն արդէն կը կատարէ ձրիաւարժներու բաշխումը դասատներու վրայ և պէտք եղած ընտրական հրահանգը կուտայ Ազգ. Առաջնորդարանիս:

* * Ծնողք կամ պաշտպաններ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններու համար կրնան դիմել Կ. Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանը կամ կարին՝ վարժարանին տեսչութեան: (Կնիք) 10—4

Ա. Պ. ԵԱԶՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ

ՍԻՒՆԵԱՑ ԳՐԱՏՈՒՆ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ Պազբէճքլար 11

ՄԻԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱՏԷՂԻ

Հ. ԵՒ Զ. ԱՍԱՏՈՒՐԻ, Դ. ԹԱՉԵՆՑԻ,
Յ. Թ. ԳԱՅԱՆԵԱՆԻ (Մ.Պոհոսեան)
ՈՒ Գ. ԳԱՎԱՖԵԱՆԻ
Մանկավարժական Դասընթացիցներուն

Գրավաճառ հրատարակիչք՝ Ա. Պ. Եազըճեան և Ընկ. որ նախապէս Տիգրանեան խան գրասենեակ մը հաստատուած էր, այս անգամ ՍԻՒՆԵԱՑ ԳՐԱՏՈՒՆ անուանովընդարձակած է իր հրատարակչական հաստատութիւնը Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, Պազըճըլար 11, և այս առթիւ կը փութայ իր բազմաթիւ յաճախորդներուն յայտարարել թէ գալոցական նոր տարեշրջանին առնելիքն յարմար հետեւեալ դասագիրքերը

ԼՈՑԱՍ ՏԵՍԱՆՔ ԵՆ

1. Ց. Թ. ԳԱՅԱՆԵԱՆ՝ Մայրենի Լեզու Ա. Տարի 3 դրուշ:

2. Հ. և Զ. ԱՍԱՏՈՒՐ՝ Քործնական հերականութիւն, Ա. Դիրք 3, Բ. Դիրք 4, Թանգարան, Տարրական 4, Մէջէն 7, բարձրագոյն 9:

3. Դ. ԽԱՉԿՈՆՑ՝ Կրօնի ուսում Բ. տպագրութիւն բարեփոխուած և ճոխացած, Տարրական 4, Մէջէն 6:

4. Դ. ԳԱՎԱՖԵԱՆ Թուաբանութիւն Տարրական 4 1/2, Մէջէն 7 1/2, Բարձրագոյն 12:

ԼՈՑԱՍ ՏԵՍԱՆՔ

Դ. ԽԱՉԿՈՆՑ, Պատկերազարդ Հայոց Պատմութիւն Մէջէն Ա. 7, ու տարական Աշխարհագրութիւն Բ. Տպագրութիւն հիմնովին բարեփոխուած ու ճոխացած գունաւոր աշխարհացոյցներով 4 1/2:

ԼՈՑԱՍ ՊԻՏԻ ՏԵՍՆԵՆ

Դ. ԽԱՉԿՈՆՑ՝ Միջին Աշխարհագրութիւն Բ. Տպագրութիւն հիմնովին բարեփոխուած և ճոխացած գունաւոր աշխարհացոյցներով 8 1/2, Պատկերազարդ Հայոց Պատմութիւն Մէջէն Բ. 7:

Ց. Թ. ԳԱՅԱՆԵԱՆ (Մ. Պոհոսեան) Մայրենի Լեզու Բ. տարի 5:

Սիւնեաց Գրատան ուղղակի յանձնարարութեանց համար կարեւոր զգուշ:

Ուշադրութիւն մը Գրատան հաստիքին: Փոխարքողներուն ձրի կը զրկուի Գրատան Ցանկը: 30—1

Գ. ՔԱԼԱՖԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ

ՑԱՉՆԱԿԱՏ. ԵՒ ՆԵՐԿԱՑՈՒՑՈՒԻՉՔ

ՄԱՆՈՒՖԱՔՈՒՐԱ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ

Կ. Պոլսոյ եւ Գալաթացիներու ամէն
Լրագիրներուն համար

Բնտ, Բաւատ ծ'Ալէքի, Բնտ.

Ամերիկեան վերջին նորութիւն: Գրելու մէքենայ շատ պարզ, տեսանելի և հաստատուն: Դիւրութեամբ և կէս ժամուան մէջ կարելի է սորվիլ:

ԳԻՆԸ Է 14 ՕՍՄ. ՈՍԿԻ 50—33

ԻՒՒԻՕՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ԲՈՒՐԻԶ 1828 — 1829

ԿԵԴՐՈՆԱՏԷՂԻ ԲԱՐԻԶ, ԲԼԱՍ ՎԱՆՏՕՆ 9

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՔ

ՀՐԴԵՀԻ ՁԻՒՂ

Ապահովագրեալ դրամագլուխ	25 միլիառ	Ֆրգ.
1907ին գանձուած ապահովագրի	28 միլիոն	»
Մինչև 1907ի վերջը հատուցուած վնասք	350	» »
Դրամագլուխ և պահեստք	134	» »

ԿԵԱՆՔԻ ՁԻՒՂ

Ընթացիկ ապահովագրութիւնք	338 1/2	» »
1907ին գանձուած ապահովագրի	12 1/2	» »
Մինչև 1907ի վերջը հատուցուած վնասք	231	» »
Դրամագլուխ և պահեստք	179	» »

Ինչպէս այս թուանշաններէն կ'երեւի, Ընկերութեան կրկին ճիւղերու դրամագլուխն ու պահեստը խոշոր գումար մը կը կազմեն որ եսկայ եռաշխատութիւն մը կ'ընծայէ ԻՒՒԻՕՆԻ ապահովագրելոց:

Սրեւելքի համար մասնաւոր զեղջեալ սակագոյգ, նպաստաւոր պայմաններ անհամեմատ կերպով աւելի ԳԵՐԱԶԱՆՑ քան ուրիշ ո՛և է Ընկերութեան պայմանները: Ապահովագրութեան ամէն ձեւերն ամէնէն աժան գիներով օրինակի համար՝ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ի ԴԷՊ ՄԱՀՈՒ, ԽՍՒՆ, ԴՐԱՄՕԺԻՏԻ, ԵՒԼՆ.:

Ընկերութեան գրամասաւէն է ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՑՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՆ

Թուրքիոյ և Սրեւելքի Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Ընդհանուր Տնօրէն ՍԻՄՈՆ ՔԱՑՍԷՐԼԵԱՆ
Պետ կենաց ճիւղին ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ-ՆԵՐՍԻՍԵԱՆ

Սպամպուլ, Սուլթան-Համամ, Բաքլըճը Օղլու բաւամ:
Գործակալութիւնք Թուրքիոյ գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԻՄՆԵԱԼ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

1892 ՕԳՍ. 2/14 ԵՒ 1320 ՍԵՖ. 20 ԹՈՒԱԿԻՐ ՖԷՐՄԱՆՈՎ

Դիմել Ընկերութեան կեդր. Գրասենեակը, Գալաթիա Նաղը խան, Հէզարէ փողոց, թիւ 14, Քօօ ըէրթիվ վաճառատան դիմաց կամ հետեւեալ հասցէներուն:

Պոլիս, մանաճիւղ Օսմ. կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի հրապարակ:
» *Մ. Ի. Սաաօք, Շէյխ-իւլ-Իսլամ խան, Պահչէ Գաբու թիւ 10:*
» *Սպոի պէյ և Ընկ. Վէզնէճիլէր փողոց:*
» *Պ. Ս. Ա.յմէլօղլու, Էմինի-Էօնիւ Պահչէ Գաբու, Իւզմիր փողոց:*
Գալաթիա, Մ. Ա. Ալեքսիադէս Շուկայի հրապարակ:
» *Մ. Ա. Անդրէա, Մօտա Ճաատէսի.*
Դործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի:
Բերա, Մանաճիւղ Օսմ. Կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց:
Շիշլի, Մ. Է. Ռօսթ, Պէօյիւքտէրէ Ճաատսի, թիւ 137:
Գալաթիա, Մ. Ա. Բիրճանց, թիւ 12 Թիւնէլ խան:
Մեծ-Կղզի, Բէյօղլ էֆ.:
Մարմարիվլը, Մ. Ա. Անդրէասէա, կայսրանի հրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Բէյլէճեան էֆ.:
Դործակալութիւնք Օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1831 Mars 20ի Կայս. Ուխազով արտօնեալ

Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեդերսպուրկ

Ընկերութեան ապահարիքը, Մեծ Մոռսկայա 27

Դրամագլուխ ամբողջովին վճարեալ	10,666,666 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար աւելի քան	187,322,000 »
1907ի հասոյթ	83,232,000 »
1881ին ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է	581,115,000 »

Ընկերութիւնը չատ նպաստաւոր պայմաններով կ'ապահովագրէ հրդեհի, ծովային վտանգներու և ամէն տեսակ արկածներու դէմ, կեանքի բաղմատեսակ ապրիճներ ամրագրելի և բոլիցաներու անհամեմատ, անկախմանդ պայմաններ:— Նաեւ, երկաթուղիով և չոգենաւով ճամբորդութեանց արկածներու և նոյն իսկ ապահովագրութիւններ: Դիմել Կ. Պոլսոյ մանաճիւղին, Ազաքեան խան, Վերմոտա փողոց, Դալաթիա, Պոլսոյ Գործակ. Սչիր էֆ. փողոց, Տիլսիզ Զաատ խան, Թիւ 26, Դ. ԱՐԱԳԵԱՆ Տնօրէն Կ. Պոլսոյ մանաճիւղին

Ս. ՀԻՒՐՄՈՒԶ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԹԵՐԹՈՆ (46)

ՊԱՐՈՒԹԱՆ

Ը.

«Երբ հայրը մեռաւ, Լուի Բարիզ եկաւ և երկու տարի չաւեաց կերաւ հօրենական ժառանգութիւնը ոչ միայն իր բաժինը այլ և աքսորուած եղբօրն ալ բաժինը:

«Կործանած, պարապելու ներքեւ ճգմաւած, Լուի ոը Բլամրան դիմաւոր դրուեցաւ, բայց իր զօրագունդին մէջ այնքան դէշ վարմունք ունեցաւ որ, դինքը բառեկագելի գունդերը զրկեցին:

«Երբ պիտուրական ծառայութենէն եկաւ, ա՛լ աչքէ անցյդ եղաւ. միայն ա չափ ծանօթ է որ, հետզհետէ քնաւկեցաւ Անգլիա, Գերմանիա, ուր մըշտական քալքի մը մէջ չատ դէշ միջոցի մը ունեցաւ:

«1865ին դինքը նորէն Բարիզ կը դանենք, յետոյ ասոնց խոշտանգութեան մէջ էր և ամենատարին ընկերութեանց ժէջ կը գանուէր, գողերու և անպարկեշտ կիներու հետ կը ֆինակցէր:

«Ամենէն ահռելապարտ միջոցներն ի գործ դրած էր, երբ յանկարծ լմնցաւ մար՝ մեծ բաժին արուած է թարգմանութեանց ճիւղին և ի մասնաւորի Տաճկերէնի, Գերմաներէնի և Հայերէն դրացարի թարգմանութեանց:

Բ. Գիտութիւններ.— 1. Մաթեմատիկական, պարզուկ մինչև բարձրագոյն թուաբանութիւն (մինչև նկարագրականը —descriptive) և երկրաչափութիւն:

Գ. Գեղարուեստք.— 1. Ուրուագրութիւն (բարձրագոյն գծական ուրուագրութեամբ—dessin linéaire):

2. Երաժշտութիւն.—Դաշնակ և քնար (ոչ ստիպողական):

Դասերը կ'աւանդուին Գաղղիերէնի և Գերմաներէնի լեզուով. իսկ Հայերէնին ու Տաճկերէնը՝ իրենց յատուկ լեզուներով:

Վարժարանիս մէջ կը դասախօսուին 22 ներքին և արտաքին ուսուցիչք:

Վարժարանս կը բացուի Սեպտեմբեր 4/17ին:

Նորամուտ աշակերտաց ընդունելութեան համար՝ կարելի է խօսիլ ամէն օր մինչեւ կէս օր:

Հ. ՎԱՐԴԱՆ ՄԵԼԻՔՍԵԹԵԿԵԱՆ
Վարիչ Վիեննական Մխիթարեան
Վարժարանին 10—4

ՍԱՆԱՍԱՐԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԻՓ. ՏԱՐՏԱՐՋԱՆ 1909 — 1910

Վարժարանիս Իփ. տարեշրջանը կը սկսի յաւաջիկայ Սեպտ. 1ին: Նորեկ աշակերտներու մուտքի քննութիւնը պիտի կատարուի Սեպտ. 14—15: Դասերը կանոնաւորապէս պիտի սկսին Սեպտ. 20ին:

Վարժարանս այս տարիէն սկսած պիտի ունենայ միջնակարգի Ա.—Զ. դասարանները և մանաւանդ մանկավարժական բաժանմունքի Ա. դասարանը: Այս տարիէն սկսած այլ եւս գոցուած է պատրաստական դասարանը:

Աշակերտ մը վարժարանիս Ա. դասարանն ընդունուելու համար պէտք է ըլլայ՝

Ա. 10—12 տարեկան:

Բ. Քննութիւն առյ հետեւեալ առարկաներէն.

Ա. ԿՐՕՆԻ.— Դիւրին պատմութիւններ Քրիստոսէ կեանքէն և նահապետներու շրջանէն:

Բ. ՀԱՅ ԼԵԶՈՒԻ.— Կարդալ հատուածմը, բացատրել բառերը և պատմել մաքուր լեզուով: Գրոց նախադասութիւն մը վերլուծել, յատկացնելով իւրաքանչիւր բառի պաշտօնը. որոշել բոլոր մասունքը ընդհանուր, գիտնալ հոլովումն, խոնարհումի զանազանել և բացատրել պարզ և բարդ բառերը: Թելադրուած հատուած մը անսխալ գրել, գիտնալ ուղղագրութեան և տողադարձի վերաբերեալ բոլոր կանոնները, գրել փոքրիկ շարադրութիւն մը նկարագրական կամ պատմական:

Գ. ՕՍՄ. ԼԵԶՈՒԻ.— Անսխալ կարդալ և պատմել պարզ թուրքերէնով գրուած հատուած մը, հոլովել անուններ և դերանուններ, ընդհանուր գիտելիքներ ածականներու և բայերու մասին, ուղղագրութիւն պարզ բառերու և գեղագրութեան նախնական վարժութիւններ:

Դ. ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ.— 100—1000 թիւերով մուտքը և գրաւոր չորս գործողութիւններ, տեղական չափերը և դրամներ, մինչ ապագային չափերէն՝ մէթրը, ժամանակի չափը: Չորս գործողութեան վրայ մուտքը և գրաւոր խնդիրներ, մուտքեան կանոնով պարզ խնդիրներ, 1—10,000 թիւերու կազմութիւն, գրել կարդալ և ասացմամբ չորս գործողութիւն մուտքը և գրաւոր: Մինչեւ 10,000 թիւերու 1/2, 1/3, 2/3 . . . մասերը գտնել և փոխադարձաբար:

Ե. ԻՐԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ. — Մանօթութիւն կենդանիներու (կաթնասուններու, թռչուններու) բոյսերու, հանքերու և օդերեւոյթաբանական նկատողութեան մասին:

Վերի դասարաններէն ո՛ւ է մէկուն մէջ ընդունուիլ ուզող աշակերտները նախ պէտք է ունենան համապատասխան տարիք, հիմ ունենալով Ա. դասարանի համար նշանակուածը և Բ. քննութիւն տան ուսուցչական մարմնի ներկայութեան վարժարանի ծրագրին համեմատ:

Աշակերտ ուղարկողներու ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այն պարագային վրայ, որ համապատասխան surplus և ևմուտքիւն չունեցողները ևս պիտի ճամբուին, ուրկէ ալ եկած ըլլան՝ ամէն պատասխանատուութիւն իրենց վրայ թողնելով:

Թոշակաւոր գիշերօթիկ աշակերտներուն համար պէտք է վճարել՝

1. Մուտքի տուրք (միանուագ) 3 Օ. Լ.
2. Տարեթոշակ 13 » »

փոխարէն՝ գիշերօթիկ աշակերտներուն վարժարանիս կը տրուին մնալնդ, հագուստ, անկողնի կազմած, դասագիրք, ուսումնական պիտոյք, ուսում, բժշկական պիտոյք և մաքրութիւն:

Ոչ-կարմրեղեակ գիշերօթիկ աշակերտներուն համար պէտք է վճարել նաեւ իրենց պահուստի դրամ 3 լիրա օսմ. որ իրենց ուղարկ դրամ կը պահուի վարժարանիս դրամարկղին մէջ և ետ կը տրուի աշակերտին, երբ նա վերջապէս մեկնի վարժարանիս:

Ա. և Բ. դասարաններու գիշերօթիկ թոշակաւոր աշակերտներու համար պէտք է վճարել 6 օսմ. լիրա. իսկ Դ. Դ. Ե. Զ. դասարաններու աշակերտներուն համար 7 օսմ. լիրա: Ասոր վերաբերեալ թոշակաւորները կը ստանան ուսումնական ճաշ:

Մանկավարժական դասընթացքին ուսումը ձրի է. իսկ ապրուստն ինքնուրոյն պիտի հոգայ:

Դաշնակի և ջութակի դասերը կամաւոր են: Ասոնցմէ մեկին կամ միւսին հետեւիլ փափաքողը պէտք է վճարէ 3 օսմ. լիրա:

Արձակուրդի մէջ ոյն վարժարանս մնացող և կամ օգտափոխութեան մասնակցող գիշերօթիկ կամ ցերեկեայ թոշակաւոր աշակերտները պէտք է վճարեն մէկմէկ օսմ. լիրա:

Այս բոլոր վճարները կանխիկ են:

* * *

Վարժարանն ունի նաև արհեստական գիտական բաժին, ուր առայժմ կ'ուսուցուի կաճագործութիւն՝ քառամեայ ընթացքով:

Կառագործութեան ճիւղին հետեւիլ կարենալու համար աշակերտը պէտք է ըլլայ՝

Ա. 13-16 տարեկան, ուշիմ և առողջ:

Բ. Լրացուցած արդէն վարժարանիս Բ. դասարանի ընթացքը և կամ ազգ. նախակրթարանի մը չրջանը:

Սրհեստանոցին մէջ կ'ընդունուին թէ գիշերօթիկ և թէ ցերեկեայ աշակերտներ:

Գիշերօթիկներու համար պէտք է վճարել միանուագ 3 Օսմ. ոսկի իբրեւ մուտք և 12 Օսմ. ոսկի իբրեւ տարեթոշակ: Իսկ ցերեկեայ աշակերտներու համար 3 օսմ. ոսկի իբրեւ տարեթոշակ:

Գիշերօթիկներու բոլոր ծախքերը վարժարանիս վրայ են, իսկ ցերեկեայներու միայն ցերեկի ճաշը:

Սրհեստանոցի գիշերօթիկ աշակերտներն ալ պարտ են վճարել 3 օսմ. ոսկի իբրեւ պահուստի դրամ և եթէ Ձուխս ու Օգոստոս ամիսներուն վարժարանը մնան՝ 1 օսմ. ոսկի արձակուրդի տուրք:

* * Զրկաւարժ աշակերտներու ընդունելութեան համար դիմումի ընելն աւելորդ է, որովհետեւ վարժարանիս պատ. Հոգաբարձութիւնն արդէն կը կատարէ ձրիաւարժներու բաշխումը դասատներու վրայ և պէտք եղած ընտրական հրահանգը կուտայ Ազգ. Առաջնորդարանիս:

* * Ծնողք կամ պաշտպաններ աւելի մանրամասն տեղեկութիւններու համար կրնան դիմել Կ. Պոլսոյ Ազգ. Պատրիարքարանը կամ կարին՝ վարժարանին տեսչութեան: (Կնիք) 10—4

Ա. Պ. ԵԱԶՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿ

ՍԻՒՆԵԱՑ ԳՐԱՏՈՒՆ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ Պազբէճքլար 11

ՄԻԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱՏԷՂԻ

Հ. ԵՒ Զ. ԱՍԱՏՈՒՐԻ, Դ. ԹԱՉԵՆՑԻ,
Յ. Թ. ԳԱՅԱՆԵԱՆԻ (Մ.Պոհոսեան)
ՈՒ Գ. ԳԱՎԱՖԵԱՆԻ
Մանկավարժական Դասընթացիցներուն

Գրավաճառ հրատարակիչք՝ Ա. Պ. Եազըճեան և Ընկ. որ նախապէս Տիգրանեան խան գրասենեակ մը հաստատուած էր, այս անգամ ՍԻՒՆԵԱՑ ԳՐԱՏՈՒՆ անուանովընդարձակած է իր հրատարակչական հաստատութիւնը Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ, Պազըճըլար 11, և այս առթիւ կը փութայ իր բազմաթիւ յաճախորդներուն յայտարարել թէ գալոցական նոր տարեշրջանին առնելիքն յարմար հետեւեալ դասագիրքերը

ԼՈՑԱՍ ՏԵՍԱՆՔ ԵՆ

1. Ց. Թ. ԳԱՅԱՆԵԱՆ՝ Մայրենի Լեզու Ա. Տարի 3 դրուշ:

2. Հ. և Զ. ԱՍԱՏՈՒՐ՝ Քործնական հերականութիւն, Ա. Դիրք 3, Բ. Դիրք 4, Թանգարան, Տարրական 4, Մէջէն 7, բարձրագոյն 9:

3. Դ. ԽԱՉԿՈՆՑ՝ Կրօնի ուսում Բ. տպագրութիւն բարեփոխուած և ճոխացած, Տարրական 4, Մէջէն 6:

*4.